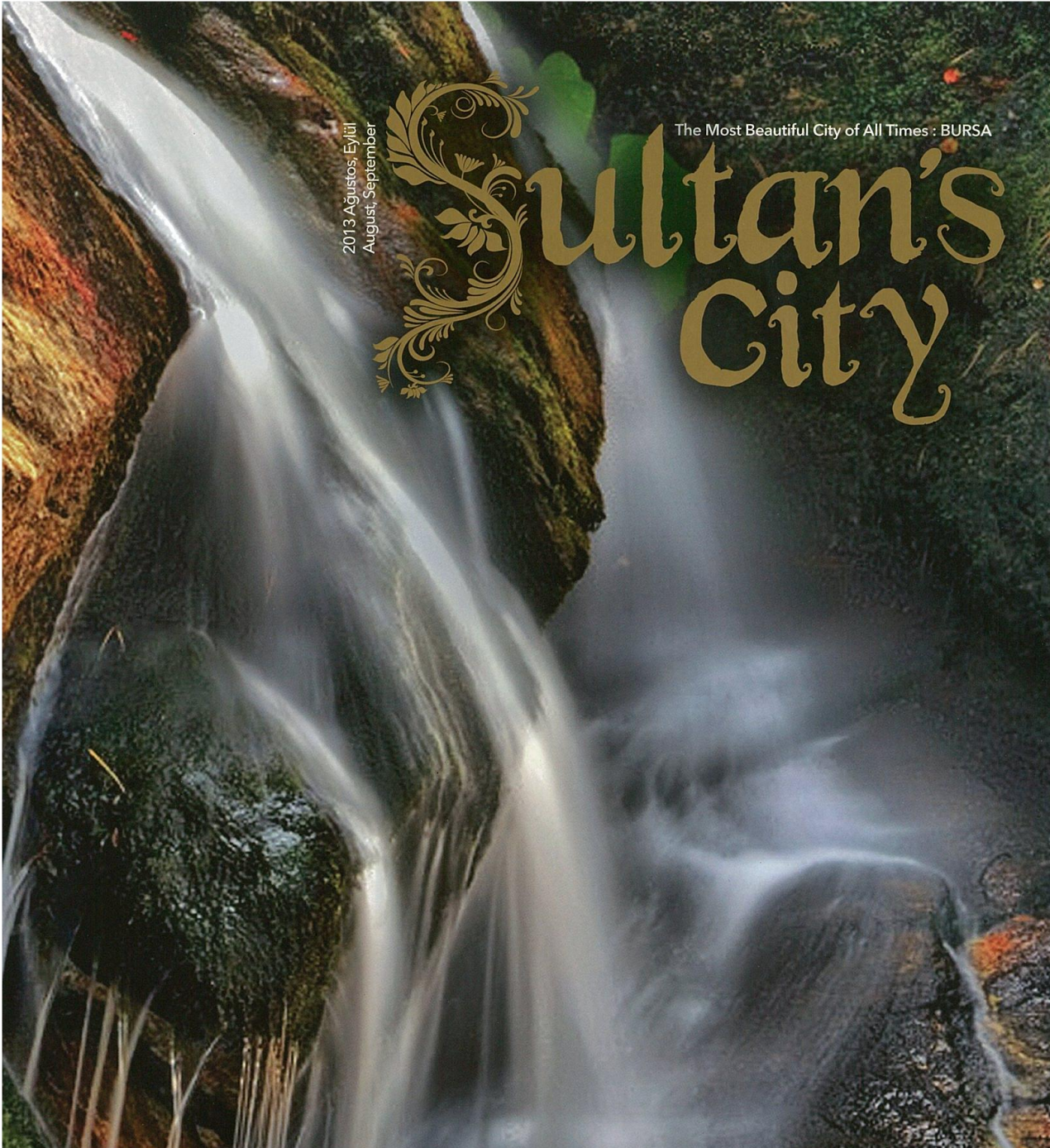
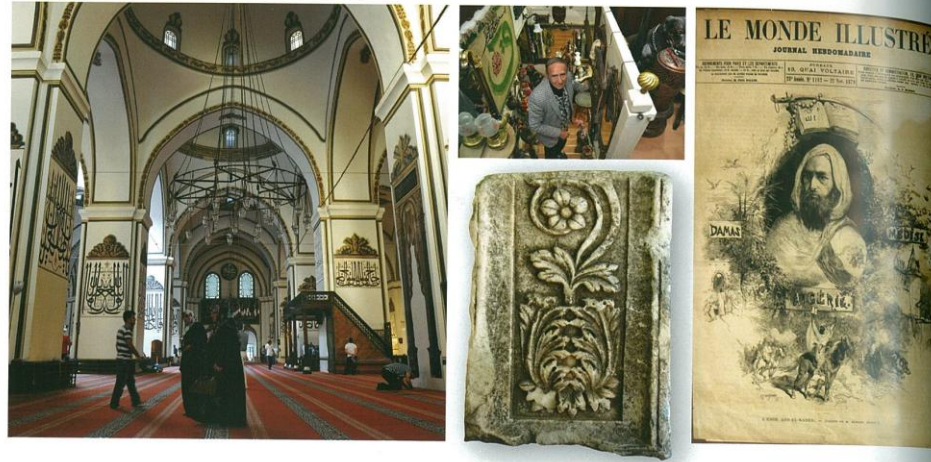

2013 Ağustos, Eylül
August, September

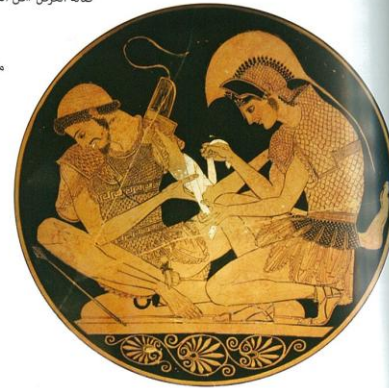
The Most Beautiful City of All Times : BURSA

Sultan's City

- 16> **Küçücük dükkânda koca bir geçmiş!!**
A whole lot of past inside a tiny store! | ماضي عريق في دكان صغير
- 26> **Bir köprü hikâyesi: Irgandı**
The story of a bridge: Irgandı | حكاية جسر: ايرجاندي
- 36> **Yolu Bursa'dan geçen bir halk kahramanı**
A hero of the people who passed through Bursa | بطل شعبي مر من بورصا
- 48> **Osmanlının 'Hat' sergi salonu**
The hat 'calligraphy' exhibition hall of the Ottoman | صالة العرض «فن الخط» العثماني
- 62> **Tazlaktepe Zeus Kült Alanı**
Tazlaktepe Zeus Cultic Site | منقطة معبد زيوس الاثري في منطقة هضبة تازلاك
- 76> **Ulemaya öykünen tarihinin Bursa notları...**
*Notes on Bursa by the historian who admires the ulema...
 ...محاكاة رجال الدين مذكرات مؤرخ حول بورصا*
- 96> **İlyada'nın sırları ve Bursa**
Secrets of the Iliad and Bursa | سر ايليادا وبورصا
- 105> **Sultan's City Rehber**
Guide

Tazlaktepe Zeus Kült Alanı

Tazlaktepe Zeus Cultic Site

منطقة معبد زيوس الاثري في منطقة هضبة تازلاك

TR

Roma devletinin imparatorluk olmasının önünü açan Actium Deniz Savaşı'nın Octavian'ın zaferi ile biteceğini, Bursa'lı Kahin Gauros çok önceden tahmin etmişti. Gauros'un kehanette bulunduğu yer; altında büyük bir arkeolojik değer yatan ve Bursa'nın inanç turizmi gelişimi açısından son derece önem taşıyan Keles ilçe sınırlarındaki Tazlak Tepe'dir.

Tazlak Tepe'yle ilgili bilimsel çözümlenmeyi Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şahin yaptı...

Orijinal adı Olympos olan, Hristiyanlık döneminde Keşiş Dağı olarak isimlendirilen Uludağ, insanlık tarihinin en önemli dini merkezlerinden birisidir. Bundan dolayı da dağ üzerine çok sayıda tapınak ve manastır şeklinde kilise inşa edilmiştir. Uludağ'da bulunan en önemli tapınım merkezlerinden birisi bu yazının konusunu oluşturmaktadır.

Söz konusu kült alanı Keles'in güney batısında, Akçapınar ile Belenören köyleri arasında bin 104 metre ile vadinin en yüksek noktası yer alan ve yerli halk tarafından Tazlak Tepe ismi ile adlandırılan mevkidir. Tepenin bulunduğu yer hem Ryndakos'un (Kocasu) en hâkim noktasıdır; hem de Uludağ'ın en iyi görülebildiği yerdir. Dolayısıyla vadinin her noktasından çok rahat bir şekilde görülebilmektedir (*Resim 1*). Bu konum da buraya özel bir anlam katarak, Keles'in en anlamlı kalıntısının burada olabileceğine işaret etmektedir.

Günümüzde tepe üzerinde herhangi bir mimari kalıntı bulunmamaktadır. Ancak, Tazlak Tepe üzerine çıkan antik yolu tepenin yamaçlarında tespit ettik. Güney taraftaki tatlı bir eğimle ulaşılabilen tepenin kuzeyi dik bir yamaçtan oluşmaktadır. Güneydeki tatlı eğim tepenin etrafını geniş bir çember şeklinde çevirerek yükselmektedir. Bu eğim üzerinde antik yola ait döşemeler kısmında olsa yer yer hala görülebilmektedir.

EN

Oracle Gauros from Bursa had foreseen the fact that the Actium Sea Battle which paved the way for the State of Rome to become an emperorship would end with the victory of Octavian well in advance. The place where Gauros prognosticated was the Tazlak Hill located within the borders of Keles district with great underlying archaeological value and of critical importance in respect to the belief tourism development of Bursa.

The scientific analysis in regard to Tazlak Hill was conducted by Prof. Dr. Mustafa Şahin, the Head of Archaeology Department from Faculty of Science and Literature, Uludağ University.

Uludağ, the original name of which is Olympos and used to be called as the Oracle Mountain during the period of Christianity is one of the most important religious centres of the history of humanity. Therefore, many temples and churches in the form of monasteries were built on the hill. One of the most important centres of worship located in Uludağ is covered as the subject of this article.

The cultic site in question, which is called as Tazlak Hill by the local people, is the place located at the southern west of Keles, the highest point of the valley with 1,104 m altitude between Akçapınar and Belenören villages. The place where the hill is located is the most prevalent crest which oversees Ryndakos (Kocasu), and also the place where Uludağ can be seen in the best way. Therefore, it can be comfortably seen from every point of the valley (*Image 1*). By adding a special meaning here, this position also indicates that the most significant remains of Kalas can be located here.

There are no architectural remains on the hill today. However, we identified the antic pathway which reaches up to Tazlak Hill on the hillsides. The hill, which can be accessed through a gentle slope at the southern side, consists of a steep slope at the northern side. The gentle slope at the south escalates by encompassing the hill with a large circle. The planking of the antic pathway can still be seen on this slope, yet partially.

AR

alkaen jauros min medina burusa kan led tneba qel fere tulubne an merke aknrom aljeria tne fneht eltrik amam tural dule romanae al amrapaurie, stntne bnter auknafan. an lman tne wad tne fne neue buad tneha qem arrie qime ada wkan tne huse nralak almuadee fi mntqa kalas tne tnehl amiee keiee min naae napur alsaae dnebie fi burusa.

nfz elbrufsur aldnkur msvufi sahen rneis fere elm alnar fi jamee alurduq kliee aladab walurum, alavsal mntelqe balabnat elmeie mntelqe beusee tarlak...

an jbel alurduq aldi kan asme alavsal alulmibus wkan isme jbel elrahb fi ead elmsiee, hu min am elmarak dnebie fi tarik alavsal. wseeb dnk bni elneid min elmeid waladire ely skel knans fi ha jbel. wmin am marak elabee almuadee fi jbel alurduq, hu elmeid aldi hu mubur ha elknatie...

an mntelqe elmeid elmeie almuadee fi jubub sur mntelqe kalas hu elmeid aldi isme min qel elsheb elmalhi beusee tarlak wale tneq fi ely neqte luruadi wneq ely beed msafe el 104 amar bin qriei akjabnar wbalan aran. an mntelqe tne tnead fiha beusee hu min aknr nqaat mntelqe ely rindakos (kocasu) whu afvel mntelqe lmasadee jbel alurduq fi nefis wnt. lneha seib fane min mmen ruineha bkl seolute min jmeic nqaat min wadi (elwure rnm 1). an ha elmeid beusee meie kaves ely lman wneer ely min mmen an ykon fiha aknr alnar qime lmentelqe kalas fi ha mntelqe. wfi buema ha la tnead ae nar meareie fur beusee. an ana hdnna eltrik alarie tne tnead wq beusee tarlak fi sfur beusee. min mmen wulur al shmal beusee en eltrik elmeid elmuadee fi jeie eljubiee yneq en eltrik alantelq ely skel dnare wasee hul beusee. wma zalt eltrik alarie almuadee ely ha mntelqe hnti lu ajrae mneha fnt.

KALINTILAR EV YAPIMINDA KULLANILMIŞ

Belenörenli Ayhan Çaçu, çevre köylerde yaşayan çiftçilerin arazilerini kaybetmek için yüzeyde bulunan kalıntıları gizlediklerini, çoğunlukla da köylerine taşıyarak kendi binalarında yapı veya süsleme malzemesi olarak kullandıklarını ifade etmektedir. Keles İlçe merkezinde öğretmen olarak çalışan Çaçu, fırsat buldukça tepe üzerinde yaptığı yürüyüşlerde tesadüfen rastladığı çok sayıda yapı veya heykel parçasını korumak maksadı ile gizlediğini de bize söylemiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ile bölgede yaptığımız yüzey taramalarında bize de eşlik eden Sayın Çaçu, daha

THE REMAINS WERE USED TO BUILT HOUSES

Ayhan Çaçu from Belenören states that the farmers residing at the villages at the vicinity hide the remains found on the surface so that they do not lose their land, and they more often carry these to their villages to use as ornamental or building materials. Working as a teacher at the Keles District centre, Çaçu also told us that he hid numerous pieces of structure or statue that he encountered incidentally while hiking at odd moments on the hill with the purpose of protection. Mr. Çaçu who accompanied us during the surface scans we conducted on the region under the permit issued by Ministry of Culture and Tourism,

الاثار استعملت في بناء المنزل

يقول ايهان شاشو من قرية بالان اورانلي، بان المزارعين الذين يعيشون في القرى المحيطة قاموا باخفاء الاثار الموجودة على السطح خوفا من فقدان اراضيهم وان معظمهم قاموا بنقل هذه الاثار الى قراهم واستعملوها في بناء منازلهم او استعملوها كادوات للزينة. وان شاشو الذي يعمل كمدرس في مركز منطقة كالاس، قال لنا انه يخفي عدد كبير من القطع التي تعود للبياني او التمثيل التي كان يعثر عليها بالصدفة خلال رحلات التجول التي كان يقوم بها عندما يجد الوقت وانه قام بذلك لهيف حمايتيها. وان السيد شاشو الذي رفقتنا خلال عملية المسح السطحية التي قمنا بها في المنطقة باذن من وزارة الثقافة والسياحة، اطلعننا على مكان بعض

önce sakladığı mermer parçalardan bazılarını bize göstermiştir. Söz konusu parçalar arasında heykel ve mimari yapılara ait olan küçük mermer kalıntılar dikkat çekmektedir (Resim 2).

Tepe yüzeyinde yapmış olduğumuz incelemelerde Roma çağına tarihlenen seramik parçalarından başka hiç birşey görülmemiştir. Ancak bu durum tepenin önemsiz olduğu anlamına gelmemelidir. Bu arada yeri gelişmiş dönemin Keles Belediye Başkanı Sayın Mustafa Bektaş'a ve bize mihmandarlık yapan Sayın Ayhan Çaçu'ya teşekkürü bir borç biliriz.

Tepe bizden önce 1985 yılında Alman epigraf Elmar Schwertheim tarafından da ziyaret edilmiştir. Schwertheim, tepenin çevresinde veya çevre köylerde bulunduğu yazıtları tercüme etmiş ve bunları toplu bir şekilde bir kitap olarak yayınlamıştır (Resim 3). Schwertheim'a göre, bu tepeye ait yazıtlar Akçapınar, Belenören, Haydar, Menteşe, Uzunöz, Kemaliye ve Kıranışıklar köyleri de dahil olmak üzere geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Schwertheim, yöredeki köylülerden köylerine naklettikleri bu antik taşları Tazlak Tepe'de toprağın derinlerinden çıkardıklarını öğrenmiştir.

KÜÇÜK BİR TİYATRO-KONSER ALANI OLMALI...

E. Schwertheim'ın tercüme ettiği yazıtların ilginç olanlarından birisi kitabında 46 numara ile gösterdiği yazıttır. Bir arşitrav bloğu üzerinde yer alan yazıt Tazlak Tepede bulunmuş olup, Akçapınar Camiinin girişinde merdiven basamağı olarak tekrar kullanılmıştır. Yazıtın ölçüleri Yükseklik: 22 cm, Genişlik: 244 cm ve Derinlik: 22 cm'dir. MS 2. yüzyıla tarihlenen yazıtta, Caesarea kentinin en yüksek dereceli memurlarından birisi olan Iunius Cornelius Lysias'ın Tazlak Tepe'de tanrı Zeus için bir odeon yaptırtmış olduğundan bahsetmektedir (Schwertheim, 40vd. Nr. 46 Lev. 13):

"İyi şanslar; Caesarea kentinin yüksek dereceli yöneticisi olan, aynı zamanda

showed us some of the marble pieces he had previously hidden. Small marble remains which belong to statues and architectural structures stand out among the pieces in question (Image 2).

Nothing but just pieces of ceramics dating back to Roman era were seen during the examinations we conducted on the hill surface. However, this should not mean that the hill is of no importance. At this juncture, we owe then-Keles Municipality Mayor Mustafa Bektaş and Ayhan Çaçu, who guided us, a debt of gratitude.

The hill was visited by German epigrapher Elmar Schwertheim before us in the year of 1985. Schwertheim translated the epigraphs he found at the vicinity of the hill or the neighbouring villages, and collected them into a published book (Image 3). According to Schwertheim, the epigraphs belonging to this hill spread on a wide geography including also the villages of Akçapınar, Belenören, Haydar, Menteşe, Uzunöz, Kemaliye and Kıranışıklar. Schwertheim learned from the villagers in the neighbourhood that these antic stones that they carried over to their villages were disinterred from the depths of earth on Tazlak Hill.

THERE MUST BE A SMALL AREA OF THEATRE-AUDITORIUM...

One of the interesting epigraphs translated by E. Schwertheim is indicated by the number 46 on his book. The epigraph which is on an architrave block was found on Tazlak Hill, was re-used as a stair step at the gate of Akçapınar Mosque. The dimensions of the epigraph are: Height: 22 cm, Width: 244 cm and Depth: 22 cm. The fact that Iunius Cornelius Lysias, one of the highest degree officials of Caesarea province, had an odeon built on Tazlak Hill for god Zeus is mentioned on the epigraph dating back to 2nd century A.D. (Schwertheim, 40 et al. No. 46 Lev. 13):

"Good luck; the senior ruler of Caesarea

الرخام التي كان قد اخفاها من قبل. ولقد ن بين هذه القطع المعنية ، قطع رخامية تعود الى الابنية المعمارية والتمثيل (رقم ٢).

عملية المسح والتفريق التي قمنا سطح الهضبة لم نعثر الا على القطع مة من السيراميك التي يعود تاريخها الى وماني. الا ان هذا الوضع لا يجعل من سكانا غير مهما. وفي هذه الاثناء نريد ، عن امتنانا للسيد رئيس بلدية كالاس باكتشاش وللسيد ايهان شاشو الذي ساعدنا نلال هذه الرحلة.

ص بالعبارات المنقوشة الالمانى ايرزاييم بزيارة الهضبة قبلنا عام ٥٨٩١. زاييم قام بترجمة الكتابات التي وجدها الهضبة او في القرى المجاورة لها وقام على شكل مجموعة في كتاب (الصورة) ووفقا لشوارزاييم فان الكتابات العائدة لهضبة قد انتشرت على منطقة جغرافية خل في نطاقها كل من قرية اكشاييناز ران وحيدر ومانتاشا ولوزون اوز كيرناشيكلار. وعلم شوايرزاييم ان الاثرية التي قام القرويون في المنطقة ، قراهم، قد استخرجت من عمق الارض ة تازلاك.

تكون هذه الساحة مسرحا صغيرا او حفلات...

بة التي تحمل رقم ٦٤ هي من اكثر التي ترجمها ا. شوارزاييم غرابية وان -وجوده على قطعه الحلية المعمارية هذه ليها في هضبة تازلاك واعيد استعمالها ي مسلم مندخل جامع اكشاييناز. وتبلغ

memeleket baş tanrılarının yaşam boyunca rahibi, Dekaproten ve Censor lunus Cornelius Lysias tarafından odeon yaptırıldı ve yapının içindeki heykeller diktirildi.”

Bu yazıta göre tepe üzerinde bir odeon yapısı bulunmaktadır. Odeon, antik kentlerde tiyatrolara benzeyen, ancak onlara göre çok daha küçük olan ve genellikle konser dinletilerinin yapıldığı yapılara verilen isimdir (Resim 4). Söz konusu yazıta göre bu yapılardan bir tane de Tazlak Tepe’de yer almaktadır.

Yazıtta dikkat çeken bir diğer özellik ise bu odeonun Caesareali birisi tarafından adanmış olmasıdır. Yapmış olduğumuz araştırmalarda bu kentin yerini Tirilye (Eski Zeytinbağı) ile Daskleion a.M. (Eşkel) arasında, bugünkü Kapanca Limanı’nın bulunduğu noktada tespit ettik (Şahin vd: 203vd.). Kapanca’da yaşayan önemli bir yöneticinin Keles’e giderek, orada bir yapı yaptırmış olması, Tazlak Tepe’nin antik çağda ne kadar önemli olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Yine yazıtların analizlerinden Tazlak Tepe’ye gelen ziyaretçilerinin çok farklı yerlerden geldikleri de anlaşılabilir. Mesela, Akçapınar’da muhtann evinde çatı desteği olarak kullanılan bir mermer sütunun üzerindeki yazıtta, Aizonai (Çavdarhisar) kenti vatandaşlarından Attalos isimli birisinin Tazlak Tepe’de bulunan tapınağı ziyaret ederek, tapınak için bu sütunu adadığı bildirilmektedir (Schwertheim, 7 Nr. 4 Lev. 1). Yüksekliği 138 cm, çapı: 32 cm. olan ve İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen yazıtta şu ifadeler var:

“Aizonai vatandaşı ve Olgeizeos’da oturan Attalos oğlu Attalos, adağını yerine getirerek Zeus Kersussos’a kendi cebinden bir sütun dikirdi.”

Sütun üzerindeki yazıtın ayrıca tapınağın Zeus Kersullos’a adanmış olduğu da öğrenilmektedir. Normalde Zeus Kersullos olarak bilinen tanrının sıfatı bu sütun üzerinde Kersussos olarak geçmektedir.

province, and also the lifetime clerk of chief deities of the hometown, an odeon was built with the command of Dekaproten and Censor lunus Cornelius Lysias and statues were erected within the structure.”

According to this epigraph, there is a structure of odeon on the hill. Odeon is the name given to structures that are similar to theatres in antic cities, yet much smaller in comparison to these where the concerts are generally performed (Image 4). According to the epigraph in question, one of these structures is located on Tazlak Hill.

Another feature which stands out on the epigraph is the fact that this odeon was dedicated by someone from Caesarea. In the researches that we conducted, we determined the location of this province is at the current place of Kapanca Harbour, between Tirilye (Former Zeytinbağı) and Daskleion a.M. (Eşkel) (Şahin et al.: 203 et al.). The fact that an important ruler who lived in Kapanca went to Keles to have a structure built over there clearly indicates how important Tazlak Hill was at the antique age.

Also, the fact that the visitors of Tazlak Hill arrived there from very different places can be understood from the analyses of the epigraphs. For instance, it is reported that someone called Attalos from the citizens of Aizonai (Çavdarhisar) province visited the temple on Tazlak Hill and dedicated this column for the temple is written on an epigraph on a marble column used as a puncheon at the house of mukhtar in Akçapınar (Schwertheim, 7 No. 4 Lev. 1). The epigraph which dates back to 2nd century A.D. with the height of 138 cm, diameter of 32 cm includes the following statements:

“Attalos, the son of Attalos, the citizen of Aizonai residing at Olgeizeos fulfilled his vow and had a column erected to Zeus Kersussos on his own dime.”

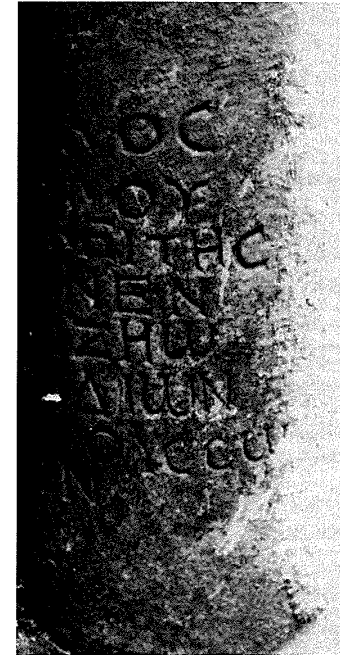
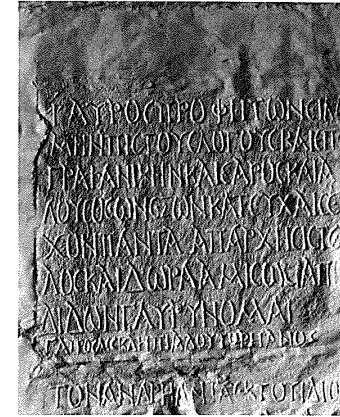
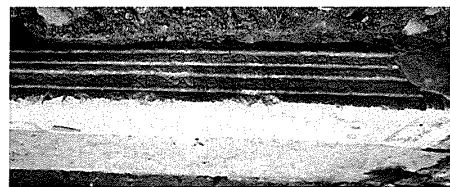
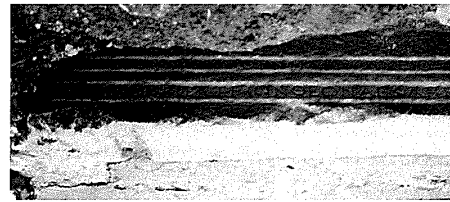
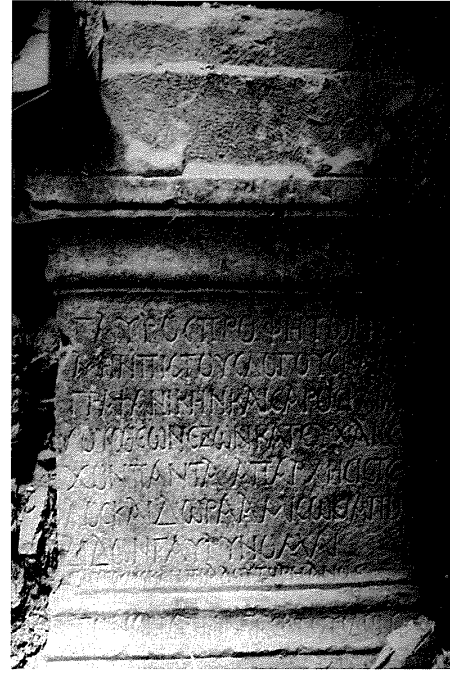
It is also learned from the epigraph on the column that the temple was dedicated to Zeus Kersullos. The title of the deity, normally known as Zeus Kersullos, is stated as Kersussos

مقاييس الكتابة : الارتفاع ٢٢ سنتمتر والعرض ٤٤٢ سنتمتر والعمق ٢٢ سنتمتر. وإن الكتابة التي يعود تاريخها إلى القرن الثاني الميلادي، تظهر بان ايونيوس كورناليوس ليسياس وهو أعلى موظف مرموق في مدينة كاپنسايا، قد أمر ببناء الأوديون من أجل الإله زيوس في هضبة تازلاك (شوايرزاييم 40vd. Nr. 46 Lev. 13). «حظا سعيدا،» بنى مبنى اوديون ونصبت فيه التماثيل من قبل يونيوس كورناليوس ليسياس النيكابورتان والراهب على المدى العمر للآلهة الرئيسية للبلد وفي نفس الوقت مسؤول عالي المستوى لمدينة كيساريا.»

ووفقا لهذه الكتابة فإن مبنى اوديون كان موجودا فوق هذه الهضبة. وإن الأوديون هو اسم يطلق على المباني التي تشبه المسارح في المدن القديمة إلا أنه أصغر حجما بالمقارنة معهم وهو مكان يستمع فيه بشكل عام إلى الحفلات الموسيقية (الصورة رقم ٤). ووفقا للكتابة المعنية فإن أحد هذه المباني موجود فوق هضبة تازلاك. وإن الميزة الأخرى التي تلفت النظر في الكتابة هي أن الأوديون قد نذر بنائه من قبل أحد سكان مدينة كيساريا. وظهرت الإلحاح التي قمنا بها بان مكان هذه المدينة هو في نقطة تقع بين تيريليا (كرم زيتون قديم) وبين داركليون أ.م. (إيشكال) حيث يوجد مرفا كاپنجا (Schwertheim, 7 Nr. 4 Lev. 1). «حظا سعيدا،» قام أحد المسؤولين، vd. (شاهين 203) المهمين الذي يقم في منطقة كاپنجا بالتوجه إلى منطقة كالاس وبنائه لمبنى هناك، مما يظهر بشكل واضح مدى أهمية هضبة تازلاك في العصر القديم.

ومرة جديدة ونتيجة للابحاث التي قمنا بها على الكتابات فإنه فهم بان الزوار الذين قدموا إلى هضبة تازلاك قد اتوا من امكان مختلفة على سبيل المثال، فإن إحدى الكتابات التي وجدت على عامود رخامي استعمل كعامود دعم في منزل المختار في منطقة كاشابينار، فإن شخصا يدعى انتالوس وهو من المواطنين في مدينة ايزواني (جافدار حصار)، قام بزيارة المعبد الموجود في هضبة تازلاك وقام بـ Nr. بنذر هذا العامود إلى المعبد (شوايرزاييم 4 Lev. 1). وإن الكتابة التي تبلغ مقاييسها ٨٣١ سنتمتر والقطر ٢٢ سنتمتر والتي يعود تاريخها إلى القرن الثاني ميلادي، قد كتبت عليها ما يلي:

«قام المواطن انتالوس ابن انتالوس من مدينة

Ayrıca, yazıtın anlaşıldığı kadarı ile Attalos Aizonai vatandaşlığı olmasına rağmen Olgeizeos'da oturmaktadır. Ancak burasının nerede olduğu bilinmemektedir.

KEHANET YERİYLE İLGİLİ ANLATIM...

Bu yazıt, bir yandan tapınağın ziyaretçilerinin Kütahya'dan da geldiğini, diğer yandan da Tazlak Tepe'deki tapınağın hangi tarıya ait olduğunu göstermektedir.

Yine tercüme edilen yazıtlardan tepe üzerinde tapınak ve odeionun yanı sıra bir *Kehanet Yeri*'nin bulunduğu da anlaşılmaktadır (*Schwertheim, 21vd. Nr. 24 Lev. 7*). Tazlak Tepede bulunmuş olan ve Akçapınar'da muhtarının evinin ahırında destek direği olarak kullanılan heykel kaidesi üzerindeki yazıtın ilk fotoğrafı 1979 yılında çekilmiştir. Schwertheim 1980 yılında yaptığı ikinci ziyarette, kaidenin üzerinin tamamen çimento ile kaplanmış olmasından dolayı yazıtın ne yazık ki okunamaz hale geldiğini bildirmektedir. Yazıt, altı ve üstü profil mermer kaidenin ön tarafında yer almaktadır. Yüksekliği 73 cm, genişliği: 38-42 cm ve derinliği: 34 cm olan kaide, MÖ 1. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir. Kehanet Katibi Gaurus'dan bahseden yazıtın tercümesi:

"Tanrılara ve peygamberlere bağlılığım, hizmetlerim ve dualarım sayesinde, Ben Gaurus'a, Caesar'ın (Octavian veya Augustus) zaferini müjdeleme onuru verildi. Başlangıçtan sonuna kadar hediyeleri esirgmeden sunmaktan gurur duydum.

Asklepiades'in oğlu Gaurus Toreanos (Toreali ?), bu heykeli (olasılıkla

Octavian'in heykeli) yine cebinden harcadığı paraları ile diktirdi."

Yazıtta adı geçen Gaurus'un isminin sadece kuzey batı Anadolu'da yaygın olduğu bilinmektedir. Yazıtta ayrıca, Gaurus'un Toreya veya Toria isimli bir kentlin vatandaşlığı olduğundan bahsedilmektedir. E. Schwertheim'in kitabında 1, 3, 4, 6, 13, 18, 27, 30,

on this column. Besides, as far as it is understood from the epigraph, Attalos resides at Olgeizeos despite of being an Aizonai citizen. However, the whereabouts of this place are unknown.

STATEMENT REGARDING THE PLACE OF PROGNOSTICATION...

This scripture indicates both that the visitors of the temple arrive from Kütahya, and to which deity the temple on Tazlak Hill belongs to.

It is also understood from the translated epigraphs that a *Place of Prognostication* is located on the hill in addition to the temple and odeon (*Schwertheim, 21 et al. Nr. 24 Lev. 7*). The first photo of the epigraph on the pedestal found on Tazlak Hill and used as a stanchion at the barn of mukhtar's house in Akçapınar was captured in 1979. On his second visit in 1980, Schwertheim reported that the epigraph was unfortunately unreadable due to the fact that the pedestal was all covered with cement. The epigraph is located on the front side of the marble pedestal with top and bottom profiles. The pedestal with the height of 73 cm, width of 38-42 cm and depth of 34 cm dates back to the end of 1st century A.D. The translation of the epigraph mentioning Prognostication Clerik Gaurus is as follows:

"Thanks to my devotedness, services and prayers to the deities and prophets, I, Gaurus was granted the honour of heralding the victory of Caesar (Octavian or Augustus). I was proud of offering the gifts unsparingly from the beginning to the end. Gaurus Toreanos, the son of Asklepiades (Torean?), had this statue (probably the statue of Octavian) with the money paid from his own pocket."

The name of Gaurus mentioned on the epigraph is known to be common only at the northern west Anatolia. Besides, it is also mentioned on the epigraph that Gaurus was the citizen of a province called Toreya or Toria. The whereabouts of this province mentioned also on the scriptures no.

izroantay ve meqimim fi medina avlajizos, bi tnefih ma nzhre hith bni min maleh alkhass gamoda lziyos klrossosus».

ve يعرف من الكتابة الموجودة على العمود، بأنه نذر أيضا الى معبد زيوس كلرسولوس. وفي العادة ان الإله الذي يعرف بزيوس كلرسولوس، قد ذكر في هذه الكتابة الموجودة على هذا العمود على انه كلرسوسوس. واطرافه الى ذلك وعلى القدر الذي فهم منه فان انتالوس يقيم في اولاجيزوس على الرغم من انه مواطن من مدينة ايزرواني. الا انه لا يعرف مكان مدينة اولاجيزوس.

القصة المتعلقة بمكان النبوءة...

ان هذه الكتابة تظهر بان زواى المعبد قد اتوا من ناحية مدينة كوتاهيا من جانب ومن جانب اخر، تظهر اى الالهة التي تملك هذا المعبد في هضبة تازلاك. ويقف ايضا من الكتابات التي تم ترجمتها، بأنه هناك مكان للنبوءة موجود على الهضبة اضافة الى *vd. Nr. 24 Lev. 7* الى المعبد والى الاوديون. (21). وفي عام ١٩٧٩ تم التفتت الصور *7 Lev. 7*. والى المعبد والى الاوديون. (21). وجدت في هضبة تازلاك ونقلت فيما بعد الى منزل المختار في منطقة اكلشيبينار لكي تستعمل كعمود دعم في حظيرة المنزل. وفي الزيارة الثانية التي قام بها شوايرزاييم عام ١٩٨١ الى المنطقة، افاد ان الكتابة اصحبت من الصعب قراءتها بسبب تغطية القاعدة بالاسمنت بشكل كامل. وهذه الكتابة كان توجد على الطرف الامامي للقاعدة الرخامية التي لها تاج من الجهة العليا والسفلى. ويبلغ ارتفاعها ٣٧ سنتيمتر وعرضها ٤٣-٤٨ سنتيمتر ويعود تاريخها الى نهاية القرن الاول قبل الميلاد. والترجمة للكتابة التي تتحدث عن كاتب النبوءة جاوروس، تفيد ما يلي:

«يفضل التراسي بالالهة والانبيا وخدمتي لهم ودعائى لهم، فاني انا جاوروس قد منحتم فخر تبليغ خبر النصر الى سيسزار (اوكتافيان او اغسطس). واقتخر بانتي كنت اقدم الهدايا من دون انقطاع منذ البداية وحتى النهاية. وانا جاوروس تورانياس (توريالي) ابن اسكلبياديس قد بنيت من مالي الخاص هذا التمثال (من المحتمل ان يكون تمثال اوكتافيان)».

31, 37 ve 71 numarlı yazıtlarda da değinilen bu kentlin yerinin nerede olduğu günümüzde hala bilinmemektedir.

SAVAŞI KİMİN KAZANACAĞINI BİLMİŞ, ROMA İMPARATORLUĞU KURULMUŞ...

Yazıtın tercümesinden anlaşıldığı kadarı ile Tazlak Tepe'deki kehanet merkezi antik çağda çok önemli bir konuma sahiptir. Bu yazıtta göre, Roma devletinin imparatorluk olmasının önünü açan Actium Deniz Savaşınınin Octavian'in zaferi ile biteceği, savaşın önce buradaki kahin olarak görev yapan Gaurus tarafından tahmin edilmiştir. Octavian ile Marcus Antonius arasında MÖ 31 yılında meydana gelen bu deniz savaşında, Octavian Ptolemaioslar'ın son hanedanı olan VII. Kleopatra'nın da desteğinin alan Marcus Antonius'u mağlup ederek Augustus adını almış ve Roma İmparatorluğunu kurmuştur. Roma imparatorluğunun kuruluşu açısından çok önemli olan bir zaferin savaşın önce tahmin edilebilmiş olması Tazlak Tepe'de bulunan kehanet merkezinin ününe ün katmış olmalıdır.

Yine tercüme edilen yazıtlardan, antik çağda Olympos'un tapınak teritoryumu şeklinde, yani *Civitas Olympene* olarak yönetilmiş olduğunun göstermektedir. Çünkü yazıtlardan kehanette görevli kahinlerin aynı zamanda eponyme/memurlar olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu durumda Tazlak Tepe'de bulunan Zeus Tapınağı rahiplerinin, aynı zamanda Uludağ Bölgesinin yöneticileri arasında bulunduğu da öne sürmek mümkündür.

Yazıt tarihlerinden anlaşıldığı kadarı ile Tazlak Tepe üzerinde her halükarda bir kehanet merkezi ve bir odeon da bulunduğu bir kutsal alan yer almaktadır. Bu kutsal alanın büyük ölçüki bir yerleşime ait olup olmadığı şimdilik açık kalmaktadır. Çevrede yaptığımız incelemelerde, Çevrede yaptığımız incelemelerde bölgesine büyük bir kentlin kalıntılarını rastlayamadık. Şu ana kadar ki

1, 3, 4, 6, 13, 18, 27, 30, 31, 37 and 71 at the book of E. Schwertheim are still unknown today.

HE FORESAW WHO WOULD WIN THE BATTLE

As far as it is understood from the translation of the epigraph, the centre of prognostication located at Tazlak Hill is of great importance during the antique age. According to this epigraph, the fact that Actium Sea Battle paved the way for the State of Rome to become an emperorship would end with the victory of Octavian was foreseen by Gaurus, performing the duty of oracle here, prior to the battle. Octavian defeated the Marcus Antonius who received support from Cleopatra the 7th, last dynasty of Ptolemaioses, and received the name of Augustus and established the Roman Empire at this sea battle which took place between Octavian and Marcus Antonius in 31 A.D. The fact that a victory of great importance in respect to the establishment of Roman Empire was foreseen prior to the battle must have enhanced the fame of the centre of prognostication located on Tazlak Hill.

The translated epigraphs also indicate the fact that Olympos used to be ruled as a temple territorium, which means as *Civitas Olympene* at the antique age. Because, it is seen that the assigned oracles were called eponyme/officials at the same time. In this case, it is also possible to suggest that the Zeus Temple clerks on Tazlak Hill are also among the rulers of Uludağ Region.

As far as it is understood from the epigraph analyses, a sacred site including a centre of prognostication and an odeon is located on Tazlak Hill in any case. Whether this sacred site belongs to a large scaled settlement or not currently remains unknown. We could not find the remains of such a large city during our examinations we conducted at the vicinity. According to our knowledge so far, the closest large city is Hadrianoi located in Orhaneli district.

وس الذي ذكر في هذه الكتابة، كان منشرا بشكل واسع في منطقة تازلول. واطرافه الى ذلك فان فيها ان جاوروس هو مواطن من رابا او ترويا. وان هذه المدينة التي شوايرزاييم في كتابه في الكتابات قام التالية: ١ و٣ و٤ و٦ و٣١ و٨١ و٧٣ و١٧، ما زالت لا يعرف ا هذه.

، الذي سينتصر في هذه

جمعة للكتابة فان مركز النبوءة لك كان يحتل مكانة مهمة جدا في وقتا لهذه الكتابة فان جاوروس ككاهن هنا من قبل، قد تنبأ بان سرفي المعركة البحرية اكتوبريوم في فتح الطريق امام الدولة الى امبراطورية. وفي هذه دلست بين اوكتافيان ومرقص ١٣ قبل الميلاد، انتصر اوكتافيان لونيوس بدعم من كلويوترا السابعة عة لبتو لامبوسلا، ولقب باسم لامبراطورية الرومانية. ولا بد من ار في هذه المعركة التي هي مهمة بس الامبراطورية الرومانية، قد يكر النبوءة الموجود في هضبة

جمعة للكتابات بان معبد

في العصر القديم على شكل ير من قبل كيفيتاس اوليمباني.

ي الكتابات بان الكهنة الذين التنبأ قد ذكروا في نفس الوقت including a centre of prognostication and an odeon is located on Tazlak Hill in any case. Whether this sacred site belongs to a large scaled settlement or not currently remains unknown. We could not find the remains of such a large city during our examinations we conducted at the vicinity. According to our knowledge so far, the closest large city is Hadrianoi located in Orhaneli district.

ليل للكتابات فان هضبة مقدس في كل الاحوال حيث يون ومركز التنبأ. وان مسالة لمقدس الى مكان سكني كبير جدا

bilgilerimize göre en yakın büyük kent Orhaneli ilçesinde yer alan Hadrianoi'dir.

Her ne kadar yakın çevrede büyük kent bulamasak da, çok sayıda mezar ve mezar yazıtları bu yörede büyük bir yerleşimin varlığını destekleyen ipuçları vermektedirler. Bu mezaralara en güzel örnek Menteşe'de yer alan nekropol sahasıdır.

Tazlak Tepe üzerinde yer alan tapınağın mermerden yapıldığı ve ne kadar anıtsal olduğunu başta Belenören ve Akçapınar olmak üzere çevre köylere dağılmış olan mimari malzemeler çok açık bir şekilde göstermektedirler (Resim 5-6). Özellikle Korinth düzeninde işlenmiş olan sütun başlığı kayda değerdir (Resim 7). Söz konusu mimari parçalara göre Tazlak Tepe üzerindeki bulunan tapınağın Erken Roma İmparatorluğu döneminde, diğer bir ifade ile MS 1. yüzyılda, inşa edildiğini ileri sürmek mümkündür.

İNANÇ TURİZMİ AÇISINDAN ÇOK ÖNEMLİ...

Son olarak Tazlak Tepe'nin önemli konumundan da bahsetmek istiyoruz. Tazlak Tepesi, Aizonai'yi Hadrianoi (Orhaneli) üzerinden Miletopolis (Mustafakemalpaşa) veya Kellia (Keles) üzerinden Purusa'ya (Bursa) bağlayan vadinin ortasında yer almaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz Tazlak Tepe'de bulunan adak yazıtları çok geniş bir coğrafyadan gelen ziyaretçilere işaret etmektedir. Bu durum tepe üzerinde yer alan Zeus Tapınağı ve kehanet merkezinin yakın çevredeki birçok antik kente hizmet vermiş olabileceğini düşündürmektedir. Yazıtlarda özellikle değişik kentlerden buraya gelerek başışta bulunan kişilerden bahsedilmesi bu olasılığı güçlendirmektedir.

Tazlak Tepe üzerinde ileride yapılacak bilimsel arkeolojik kazılar bir yandan Zeus Kersullos Tapınağı'nı açığa çıkartırken, diğer yandan Uludağ'ın inanç turizmi açısından önemli ziyaret yerlerinden birisi olmasının önünü açacaktır.

Although we could not find a large city in the close vicinity, numerous tombs and tomb scriptures give clues which support the existence of a large settlement in the region. The best example to these tombs is the necropolis located in Menteşe.

The fact that the temple located on Tazlak Hill was built of marble and how monumental it was is clearly indicated by the architectural materials scattered around the neighbouring villages, particularly Belenören and Akçapınar (Images 5-6). In particular, the capital crafted in Corinthian layout is remarkable (Image 7). According to the mentioned architectural pieces, it is possible to suggest that the temple on Tazlak Hill was built at Early Roman Empire period, in other words, on 1st century A.D.

HOLDS GREAT IMPORTANCE IN RESPECT TO BELIEF TOURISM...

Finally, we would like to mention also the significant position of Tazlak Hill. Tazlak Hill is located at the middle of the valley which connects Aizonai to Miletopolis (Mustafakemalpaşa) through Hadrianoi (Orhaneli) or to Purusa (Bursa) through Kellia (Keles). The above-mentioned devotional epigraphs are the indicators of visitors from a very wide geography. This situation makes one think that the Zeus Temple and the centre of prognostication located on the hill might have offered service to many antique cities in the close vicinity. The fact that persons who arrive here from particularly different cities to make donations to this place are mentioned on the epigraphs reinforce this possibility.

While the scientific archaeological excavations to be carried out on Tazlak Hill in the future will reveal the Zeus Kersullos Temple, these will also pave the way for Uludağ to become one of the significant places in respect to belief tourism as well.

من عدمه سيظل موضوع نقاش مفتوح حتى الآن. ولم نعث على آثار لمدينة كبيرة بهذا الحجم خلال عمليات التنقيش التي قمنا بها في المنطقة المجاورة. ووفقا لما تعلمه فإن أكبر المدن القريبة من هذه المنطقة هي هادريانوي التي تقع على القرب من منطقة اورهانلي.

وعلى الرغم من عدم عثورنا على مدينة كبيرة في المناطق المجاورة، فيوجد هناك أدلة تدعم فكرة وجود مناطق سكنية كبيرة في هذه المنطقة كوجود عدد كبير من القبور وشواهد القبور التي تحمل عليها كتابات. وأن من أجل النماذج لهذه القبور هي تلك الموجودة في ساحة نيكروبول الموجودة في مانتشا. وأن اللوازم المعمارية التي انتشرت في القرى المجاورة وعلى رأسها بالان اوران واكتشيبانار، تظهر بشكل واضح جدا بان المعبد الموجود على هضبة تازلاك قد بني من الرخام ومدى الحجم الضخم لها (الصورتين ٥ و ٦). وأن التاج الخاص بالعمود الذي تم النقش عليه بنظام كورينث، له قيمة أثرية كبيرة (الصورة رقم ٧). ووفقا للقطع المعمارية المعنية فإنه من الممكن الادعاء بان المعبد الموجود فوق هضبة تازلاك قد بني في الفترة المبكرة للإمبراطورية الرومانية وبإفادة أخرى بني في القرن الأول بعد الميلاد.

لها مكانة مهمة جدا بالنسبة للسياحة الدينية...

وأخيرا نريد أن نتحدث عن الموقع المهم لهضبة تازلاك. إن هضبة تازلاك، تقع في منتصف الوادي الذي يربط بين ايزونيا هادريانوي (اورهانلي) عن طريق ميلانوبوليس (مصطفى كمال باشا) أو كاليا (كلاس) ببوروسيا (بورسا)، وأن الكتابات التي وجدت على النذر المقدم إلى المعبد التي عثرها عليها في هضبة تازلاك، تشير إلى أن الزوار قدموا من منطقة جغرافية واسعة جدا. وأن هذا الوضع يدفع للتفكير بأن معبد زيوس ومركز النبوة الموجودان على هذه الهضبة قد قدما الخدمات إلى عدد كبير من المدن القديمة التي كانت توجد في الأماكن القريبة منها. وأن هذه الأماكن تعزز عن طريق ما ذكر في الكتابات بأن هناك أشخاص تبرعوا لهذا المعبد قادمين من عدة مدن مختلفة بشكل خاص.

وعلى الرغم من الحفریات الأثرية العلمية التي ستتم في هضبة تازلاك في المستقبل فإنه مع الكشف عن معبد زيوس كرسولوس، سيفتح الطريق أمام تحول جبل اولوداغ إلى أحد المراكز المهمة بالنسبة للسياحة الدينية.